СТЕНОГРАМА

круглого столу на тему: "Стан дотримання прав та свобод людини і громадянина на тимчасово окупованих територіях та лінії зіткнення"

22 квітня 2021 року

Модератор засідання – заступник голови Комітету з питань прав людини, деокупації та реінтеграції тимчасово окупованих територій у Донецькій, Луганській областях та Автономної Республіки Крим, міста Севастополя, національних меншин і міжнаціональних відносин

ЯКОВЛЄВА Н.І.

ЛУБІНЕЦЬ Д.В. Всі ми побачили, як під призмою, що в Україні вирує коронавірус, тимчасово окупаційна влада з боку так названих ДНР, ЛНР просто закрили КПВВ, таким чином ще ускладнивши доступ людей до соціальних виплат, до базових потреб, елементарно до зв'язків із своїми рідними, близькими, які проживають на українській частині Донецької, Луганської областей та і всієї України.

Також ми почали отримувати звернення, що люди, які вимушені тепер приїжджати на українську частину за соціальними виплатами, повинні інколи долати тисячі кілометрів, їхавши через територію Російської Федерації і стикаючись з тим, що за українським законодавством Державна прикордонна служба накладає додатковий адміністративний штраф на те, що вони пересікають державний кордон з порушенням. Цією проблематикою, хочу всім повідомити, займаються депутати нашого комітету, у нас вже напрацьовані зміни до законодавства, а саме до 204 статті про ... *(Не чути)*

Також в понеділок, хочу всім повідомити, що буде зустріч мене, як голови комітету, з віце-прем'єром з питань реінтеграції Резніковим та буде присутній Голова Державної прикордонної служби Сергій Дейнеко саме по цьому питанню, щоб якомога швидше ми напрацювали та зареєстрували

законопроект, який унеможливить накладання адміністративних штрафів на людей, які вимушено пересікають державний кордон у такий спосіб.

Я хочу побажати, щоб сьогоднішній захід був максимально плідним, ефективним. І, я впевнений, що по результатах цього заходу, якщо це потрібно, вносити зміни до чинного законодавства, ми готові це робити. Я думаю, тут народні депутати всі одностайні. Не тільки народні депутати, які працюють в нашому комітеті, а взагалі, які присутні в нашому парламенті дев'ятого скликання.

І по результатах я впевнений, що народний депутат пані Неллі Яковлєва буде… зробить доклад на засіданні нашого комітету. І всі народні депутати готові долучитися до спільної роботи разом з вами.

Я вкотре підкреслюю, що захист прав людини неможливо робити тільки народним депутатам, це можливо робити, коли всі разом. Ви, як правозахисники, представники громадського сектору, ми, як народні депутати, обов'язково з Офісом Уповноваженого Верховної Ради з прав людини, з нашими правоохоронцями – ми можемо і повинні працювати над тим, щоб додатково захищати права наших громадян. А ті проблеми, які існують, по можливості всі їх вирішувати.

Дуже вам дякую. І запрошую до модерації народного депутата, заступника голови комітету пані Неллі Яковлєву. Будь ласка.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Доброго дня, шановні учасники і учасниці! Дякую, пане Дмитре, за передане слово.

Дійсно, варто відзначити, що питання прав людини завжди знаходиться в пріоритеті нашого комітету і особливо права людини поруч з лінією розмежування і на тимчасово окупованих територіях.

Пан голова вже розкрив ряд тих стратегічних напрямків, про які ми сьогодні будемо говорити. Це, дійсно, закриття КПВВ, що призводить зараз

до того, що люди змушені перетинати кордон через Російську Федерацію, і відповідно це накладення штрафів.

Проте, маємо розуміти, що є ряд проблем, які у нас залишаються актуальними, незважаючи на те, що процес триває вже 7 років. Зокрема, пандемія наклала свій відбиток і на літніх, і маломобільних людей, які, дійсно, зараз позбавлені… або ж ускладнений доступ до соціальних виплат, до отримання пенсій.

Також ми тут можемо говорити про те, що пандемія спричинила ще більший тиск на майже зруйновану систему охорони здоров'я на останні 7 років збройного конфлікту. І звичайно, як відсутність медичного обладнання, так і відсутність медикаментів, брак кадрів – все це спричиняє теж вплив на стан прав людини. Окрім того, маємо враховувати складне соціально-економічне становище людей, які проживають на лінії розмежування, і звичайно, вони змушені економити не тільки на медикаментах, але й на їжі.

І в цьому ключі також у зв'язку з закриттям КПВВ є ще й проблеми з доступом "гуманітарних конвоїв" у "сіру" зону чи на тимчасово окуповані території. Залишаються надзвичайно важливими у контексті прав людини проблеми з доступом до житла, також з компенсаціями до зруйнованого житла. І відповідно ми маємо це питання вирішувати на законодавчому рівні.

І ще те, що стосується майнових збитків. Нами вже був зареєстрований законопроект і сподіваємося на те, що він у подальшому буде розглянутий у Верховній Раді України. Проте гострими залишаються і системні питання: те, що стосується доступу до освіти, доступу до правосуддя, особливо людей, які проживають на тимчасово окупованих територіях.

Тому, власне, сьогодні ми і вирішили актуалізувати всі ці проблеми в різних напрямках. У нас сьогодні дуже професійний склад учасників. І я думаю, що ми зможемо побачити предметне обговорення кожної окремої проблеми. Тому закликаю усіх дотримуватися регламенту, оскільки час у нас все ж таки є зжатий, тому відповідно виступи мають бути концентрованими.

В принципі, ми маємо сьогодні проаналізувати як стан актуальних проблем, так і визначити ті першочергові кроки, які ми маємо зробити із законодавчої площини, і ті кроки, які ми можемо зробити при координації з громадськими організаціями. Тому будемо продовжувати і, сподіваюся, плідно обговорювати.

На цьому рада передати слово Уповноваженій Верховної Ради України з прав людини. Людмила Леонтіївна, запрошую вас до слова, будь ласка.

ДЕНІСОВА Л.Л. Дякую дуже, пані Неля. Всім доброго дня. Не буду… бачу, що регламент дуже такий стислий, буду намагатися впоратись.

Що хотіла сказати, перше: що до нас надійшло вже на сьогодні тисячу 351 повідомлення від ВПО і громадян, які мешкають на тимчасово окупованих територіях, це разом і Автономна Республіка Крим, Севастополь і схід України.

Що в тренді, перш за все, це 30 відсотків, це стосується порушення соціальних прав, це на пенсію, на соціальні допомоги і медичне лікування. Четверть, 23 відсотки, майже процесуальні права, це на правову допомогу і на судовий захист, 20 відсотків – це інформаційні права, людина звертається до органів влади, не отримує нічого, ніякої інформації, немає права взагалі на публічну інформацію, це скаржаться люди, 14 відсотків – це свобода пересування і 6 відсотків – це право на житло. Що треба сказати, що загалом у нас кількість звернень, зараз 17 тисяч 694 – це більше ніж на 40 відсотків за цей же період минулого року. І точно також виросли і звернення від ВПО і громадян, які мешкають на ТОТ.

Перш за все, хочу привернути увагу на життя. У минулому році загинуло мирних жителів 18, за цей час вже 7, з них дві дитини. Тобто сьогодні небезпечно жити на наближенні до лінії зіткнення і на тимчасово окупованій території через обстріли загинуло чотири особи, і через мінування 12 осіб.

Перш за все, що стосується порушення прав на тимчасово окупованих територіях, активно проводиться процес документування. Різні цифри, скільки вже видали паспортів, це від 300 до 500, зараз в планах стоїть щонайменше 300 тисяч. Тобто від 250 до 500 тисяч, зараз стоїть, що найменше. 300 тисяч. Росія і ОРДЛО готуються до виборів в Раду Російської Федерації, які будуть восени 2021 року і тому наганяють кількість. Під примус хто попадає, медики, вчителі, працівники підприємств і, якщо не отримаєш паспорт, звільняють з роботи.

Потім, безумовно, вся медична допомога надається, тільки якщо в тебе є паспорт або ОРДЛО, або Російської Федерації, інакше ти не будеш мати можливості полікуватися.

Розпочато мобілізацію за тлі загострення безпекової ситуації. Зараз призов йде від 18 до 35 років чоловіків, також примусово видаються паспорти або окупаційної адміністрації, або Російської Федерації. Агресор проводить дуже активну інформаційну пропаганду, спрямовану на поширення мови ворожнечі та підбурювання громадян проти України, і в школах запроваджене так зване "патріотичне виховання", що призводить до мілітаризації дітей.

На тимчасово окупованих територіях на Сході України утримуються у в'язницях наших 280 громадян, 256 вважаються зниклими без вісті. Відносно цих осіб порушуються основоположні права людини, встановлені конвенцією ООН, це перш за все на захист від катувань, повагу до гідності, судовий юридичний захист. Їх утримують у нелюдських умовах, без належного харчування та надання медичної допомоги, позбавлених спілкування з рідними та без правового захисту. Я позавчора проводила особистий прийом і особисто спілкувалася з батьком незаконно засудженого Євгена Астапцева, який з 2017 року перебуває у Макіївській виправній колонії. Внаслідок катувань Євген втратив зуби і слух, у нього загострилися хронічні захворювання. Йому не надано жодної медичної допомоги. Останні три місяці взагалі відсутній зв'язок.

І тому я, користуючись нагодою, звертаюся до заступника голови Моніторингової місії ООН пана Бенджаміна Моро з проханням все ж таки по можливості отримати через ваші канали інформацію, по можливості відвідати його та всіх наших політв'язнів.

На сьогодні що стосується КПВВ. У нас є сім КПВВ, працює тільки два, як всім відомо – це Новотроїцьке і Станиця Луганська, і решта всі блокуються у зв'язку, як пояснює окупаційна влада, запобігання поширенню COVID.

Ми на минулому тижні зробили моніторинговий візит… *(Не чути)*

І що ми встановили? Що безумовно, наші погранци перевіряють встановлення додатку "Вдома" … *(Не чути)*

Але не у всіх є такі телефони, не у всіх є така SIM-картка. Тобто пропонується купити. Але скільки коштує цей телефон? 2,5 тисячі гривень. Безумовно, на всіх і на Новотроїцькому, і на Станиці Луганській проводиться безоплатне тестування на COVID-19 швидкими тестами. Тести в достатній кількості. Але через КПВВ Новотроїцьке, як ми знаємо, проходе вдень, ну може в зв'язку з тим, що тільки два рази на тиждень працює в понеділок та п'ятницю з 8:00 до 16:30 переходе 200 осіб. Раніше до блокування переходило 10-12 тисяч вдень.

В Луганську проходе щодня тисяча осіб в один бік. Тестування проводять п'ять лабораторій, одна державна, чотири приватних. Одна державна може впоратись і проводе тільки 60-90 тестів. Всі інші змушені іти за 1100 гривень в приватну лабораторію.

Тому ми, я наголошую, пані Неллі, я дуже прошу, якщо будуть формуватися рекомендації, то потрібно це питання вирішити щодо збільшення працівників саме на Станиці Луганській в цьому медпункті, який робить тестування. Тому що у нас, як всім відомо, з 6 до 18 травня вже встановлено строк реєстрації на ЗНО, а з червня вступна компанія. Тобто, якщо ми тут будемо всіх наших студентів майбутніх пропускати через 1100 вместе з їх батьками, ну це у нас не буде ні студентів, і наші громадяни

змушені будуть навчатися в цих ОРДЛО. А реінтеграція територій – це тільки через реінтеграцію душ.

Що ще хотіла б сказати? Що досі ЦНАП, який нібито зданий в грудні 20-го року в Новотроїцьке не працює. Там є одна людина, яка тільки дає усні консультації, і дитяча площадка. Тому я звернулась до Мінреінтеграції, щоб вони зробили все, щоб запрацювало.

Ще одну хвилинку. Ми зробили моніторинговий візит до ОТГ Гірське. Об'єднання 10 сіл відбулося. 2, як ви знаєте – хутір Золоте і Катеринівка – вони за КПВВ лінією зіткнення, вони переходять на нашу, на територію, яка контролюється урядом через паспорти.

А що цікаво, що ці люди, які там мешкають, 30 відсотків, за даними громадських об'єднань, хворіють на COVID. Один фельдшер. Дякую, Проліски купили велосипед, вона об'їжджає ті села, але потрапити до лікарні, це треба приїхати 70 кілометрів.

Тому потрібно теж питання якось вирішувати, тому що право на надання медичної допомоги разом забезпечує право на життя в таких умовах. І тому потрібно на це звернути увагу.

І ще потрібно звернути увагу на те, що все ж таки бюджет ОТГ Гірське, він на 90 відсотків залежить від наповнення: працює чи не працює шахта "Гірська". Якщо вона зараз закривається, бюджету нема. Як було на минулому тижні, коли не було коштів заплатити за тепло-, енергопостачання, і всі ці села залишились без світла. І тому потрібно це теж питання вирішити.

Ми передамо наші рекомендації, я не буду їх уже наголошувати, вам, щоб ви по можливості врахували їх у своїй діяльності.

Дуже вам дякую за такий захід і буду уважно слухати пропозиції інших. Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую, Людмило Леонтівно, за таку змістовну доповідь з наданням статистичних актуальних даних і за ті рекомендації. Я вже їх собі записала, будемо працювати над ними разом.

Зараз рада запросити до слово Ігнасіо Леона Гарсія, голову Офісу ООН з координації гуманітарних питань в Україні. Будь ласка, запрошую вас до слова.

ГАРСІЯ І. Дуже дякую, дякую, що мене запросили на цей захід.

Мене попросили представити гуманітарну ситуацію і те, що планується гуманітарною спільнотою для того, щоб зменшити проблеми із правами людини серед осіб, вражених кризою.

Минулого року оцінка складала 3,4 мільйона осіб, з яких нашою роботою буде покрито 1,8 мільйона на обох сторонах лінії зіткнення. І дві основні цілі плану полягали в тому, щоб, по-перше, забезпечити доступ до необхідних послуг для людей в потребі. Ну йдеться про ці 1,8 мільйона людей, і цей негативний вплив спостерігається з обох боків. З одного боку, йдеться про доступ людей до послуг, з іншого боку – про доступ самих гуманітарних працівників, до осіб, постраждалих від кризи.

Тому перша ціль полягала в тому, щоб надати таке першочергове полегшення, забезпечивши кращий доступ до послуг, який був перерваний через закриття контрольно-пропускних пунктів через обмеження, які пояснюють COVIDом.

По-друге, ідея була в тому, щоб надати захист 1,8 мільйона осіб, з якими працюватиме гуманітарна спільнота. І знову ж таки, через закриття ми маємо ситуацію, коли той захист, який планувалося надати, не може бути наданий у повному обсязі, в такому обсязі, як перед початком COVID-19.

І що тут можна сказати? Перед пандемією 1,2 мільйона осіб перетинали лінію зіткнення, і ми побачили, що за минулий місяць лише 30 тисяч громадян змогли перетнути цю лінію, і ми бачимо, що дуже-дуже різко знизилася кількість людей, яка може це зробити, що обмежує доступ до послуг. І зокрема треба зосередитися на тих гуманітарних потребах, які треба в першу чергу забезпечити. І той факт, що людина фізично не може перетнути пункт пропуску, складає для нас додаткові труднощі, тому що ми в

цьому випадку не можемо повністю знати про потреби, навіть які у людей наявні.

Ще одна проблема полягає в тому, що з цих 1,8 мільйона людей, яких має охопити діяльність гуманітарних організацій, у 30 відсотків дуже обмежена мобільність, а в деяких випадках і інвалідність. І тут теж якщо обмежується можливість перетину пунктів пропуску, це додатковий виклик, який існує у цій скрутній ситуації. Понад 46 відсотків від цих людей – це вже люди похилого віку, тобто майже половина із них, половина цих 1,8 мільйона не мають проблеми із отриманням пенсій. І треба забезпечити, щоб ці можливості перетину лінії зіткнення не обмежували їхні права в результаті кризи. Те, що ці пункти пропуску закриваються, це не означає, що потреб більше немає. Насправді, потреби тільки зростають через те, що доступ обмежується. І тому, я вважаю, що це перша річ, про яку треба згадати. Ми говоримо про те, щоб була забезпечена можливість з одного боку, щоб ми могли подорожувати з однієї країни в іншу. Але також, щоб і в цьому випадку ми могли перетинати цю лінію зіткнення, і щоб ми могли допомагати тим, хто потребують найбільше допомоги. Можливо щодо вакцинації потрібні пріоритети щодо того, які групи є найвразливіші. Це теж запитання, яке хотілось би підняти.

Ну, по-друге. Друга річ, щодо якої хотілось би попросити про вашу підтримку. Це стосується людей, які не можуть перетинати через пункти перетину змушені подорожувати через територію Російської Федерації, щоб отримати послуги. Я думаю, що дуже важливо, щоб цих людей не штрафували, ну принаймні ці 3,4 мільйона осіб, які потребують гуманітарної підтримки.

Нарешті хотілося б попросити про спрощення перетину для працівників гуманітарних організацій, що будь-які бюрократичні перепони, які існують на цьому шляху, які допомагають, які заважають доступу гуманітарних працівників і ще додаткові якісь бюрократичні процедури, які

з'являються, це все не сприяє роботі гуманітарних організацій і в першу чергу шкодить вразливим категоріям населення.

Отже, всі ті, хто є представниками українських громадян, всі ті, хто є представниками міжнародної спільноти, організації громадянського суспільства, на всіх нас лежить колективна відповідальність, щоб ми разом шукали рішень. І можливо COVID-19 залишиться з нами на довший час, це саме стосується конфлікту, поки що не видно якогось швидкого рішення, і це все шкодить українським громадянам.

Отже, всім вам, незалежно які із згаданих таборів ви представляєте, треба всім працювати разом, щоб шукати рішень, бо цим людям щодня доводиться шукати собі шматок хліба, шукати собі дах над головою. Хочу ще раз вам всім подякувати за те, що весь цей час нас запрошуєте на такі зустрічі і спілкуєтеся з нами. Дуже дякую.

ГОЛОВУЮЧА. *(Не чути)* …за ту роботу, яку ви робите в Україні, я також записала ваші теж конкретні рекомендації до обговорення і до нашої конкретної майбутньої роботи.

Дякую.

І запрошую до слова Олександра Павліченка – виконавчого директора Української гельсінської спілки з прав людини. Будь ласка, пане Олександре.

ПАВЛІЧЕНКО О.М. Шановна пані Неллі, шановний голово комітету, пані Людмила, всі учасники, вітаю! Я дуже коротко, тому що це в нас вступна частина, і відразу скажу три конкретні пропозиції, які я хотів би запропонувати в якості вступної частини.

Перша пропозиція стосується безпосередньо, вже як говорили про це, таймінгового такого, часового виклику, який пов'язаний із вступною кампанією і випуском учнів. Нам потрібно вже зараз, хоч це вже і запізно, бо кінець квітня, зробити все можливе, щоби кількість випускників, які закінчать школи в окупованому Криму і на непідконтрольних територіях

Донбасу, була максимально більшою порівняно з минулим роком, тобто мають бути створені всі умови для полегшення і складення ними всіх, регламентом визначених, або, скажімо там, іспитів, або ЗНО, або інших видів тестування з тим, щоб вони з максимальним сприянням бачили, що Україна готова прийняти їх. Перше питання.

Друге питання, яке стосується безпосередньо осіб, які знаходяться на непідконтрольній території, і це проблема, якою займається пані Людмила Денісова, отримання тих, хто відбуває покарання або відбув покарання, ще будучи засуджений Україною. Це проблема з проблем, і там, по-перше навіть статистично ми не визначили ту кількість, яка була – приблизно 16 тисяч залишалося на непідконтрольних територіях Донбасу, скільки з них уже переведено на Україну і скільки залишається там – проблема залишається із відсутністю практично ефективних обмінів, які… перепрошую, ефективної передачі з того боку на підконтрольну Україні територію. Це так само, я думаю, що має бути питання знову підняте і актуалізоване.

І мабуть останнє я хочу сказати – це ось як би з рішень Європейського суду з прав людини, одна із справ, яку підтримувала Українська гельсінська спілка з прав людини, це "Золотухін проти України" і відповідно питання, яке стосується… це попередня справа була "… *(Не чути)* проти України" не зовсім вдала. Золотухін – це краща. І питання відновлення матеріалів кримінальних проваджень, які залишилися на непідконтрольній Україні території.

Ми повинні будемо думати про наслідки збройного конфлікту, з усім тим документуванням і його відсутністю, які на сьогоднішній день не перебувають у віданні українських державних органів і проблеми, які це спричинює.

Отож, нам треба конкретно матеріали кримінальних проваджень, як одна із тем, яка має бути вирішена.

Дуже дякую вам. Бажаю вкластися в час і мати також плідну дискусію.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую, пане Олександре, за конструктивність. Три конкретні пропозиції. І дякую за те, що поважаєте регламент.

Шановні спікери! Дійсно, прошу все ж таки вкладатися в той зазначений час для того, щоб усі мали право повноцінного виступу.

Дякую.

Передаю слово Бенджаміну Моро, заступнику голови Моніторингової місії ООН з прав людини в Україні. Будь ласка.

МОРО БЕНДЖАМІН. Дуже дякую. Доброго дня!

Хотілось би подякувати Комітету Верховної Ради із прав людини за ту роботу, яка ведеться для забезпечення прав людини на непідконтрольних територіях на сході і в Криму. Дійсно, як пан Лубінець зазначив, комітет працює над тим, щоб забезпечити можливості перетину лінії зіткнення.

Як ви знаєте, наша Місія представлена на обох частинах території України. Це ключова вимога для того, щоб ми могли завдяки фізичній присутності забезпечити кращий захист для громадян і ще деякі речі, які ми виявили в Україні з обох боків лінії зіткнення. Це все відмічено у нашому звіті, який вийшов місяць тому.

Також ми віддалено здійснюємо моніторинг ситуації у Криму. Ми працюємо над тим, щоб відновити доступ до Криму. І завжди та інформація, яку ми отримуємо, дає деяке розуміння про те, яка ситуація із правами людини на півострові. Якщо дозволите, хочу сказати про Крим кілька слів.

Отже, як ви знаєте, Моніторингова місія з прав людини давала численні випадки порушення прав людини: примусове утримання, тортури, відсутність належних розслідувань і таке інше. І це залишається значною проблемою. Також ситуація в Криму відзначається тим, що придушуються будь-які голоси сьогодні з позиції тамтешньої влади. І от з точки зору міжнародного гуманітарного права продовжується робота над тим, щоб запобігти примусовому визначенню громадянств і примусовому залученню до військової служби у Російській Федерації.

Бачимо, що у багатьох карних закладах не дотримуються міжнародних правил. Також є численні випадки, про які ми знаємо, і ми ведемо систематичну роботу. Але ми не маємо доступу фізично на ці території, ми не можемо працювати у закладах позбавлення волі, але ми постійно ведемо роботу, щоб такий доступ отримати. І це та рекомендація, яку ми робимо для всіх, спрощувати доступ до місць ув'язнення по обидві сторони від лінії зіткнення.

Також нас дуже бентежить ситуація затримання людей у зв'язку з їхніми висловлюваннями в соціальних мережах. Тут згадувалася ситуація із перетином лінії зіткнення, це впливає на життя дуже багатьох людей, в тому числі жінок, в тому числі людей з інвалідністю. Тут сьогодні багато раз звучало, ми закликаємо до створення такого доступу, щоб з одного боку гуманітарні служби мали доступ до цих людей, з іншого боку самі люди мали доступ до якісних послуг, цим має наша спільнота зайнятися.

Також, якщо йдеться про ситуацію у підконтрольних територіях, близько до лінії зіткнення, ми часто буваємо у сільських населених пунктах, у віддалених населених пунктах і ми бачимо, що через COVID ситуація у таких населених пунктах погіршилася, доступ до послуг, в тому числі до невідкладної та іншої медичної допомоги дуже погіршилася, особливо ця проблема є важкою для жінок і літніх людей. І доступ до послуг охорони здоров'я в цьому випадку є просто критичним. І 5 відсотків ВВП, як було визначено в українському законодавстві ще 2017 року, це має використовуватися на охорону здоров'я населення. Ми також бачимо, що зростає домашнє насильство і потрібно створення окремої такої установи, яка займатиметься такими випадками. Ми можемо якось свою допомогу надати у питаннях, де існують виклики, по правам людини, але тоді, якщо над цим працюватимуть всі залучені сторони, в тому числі уряд і інші складові суспільства.

Дуже дякую і бажаю плідної співпраці.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую вам за змістовну доповідь, пане Бенджамін. Дякую, що зупинилися саме ще і на проблемі Криму, тому що ми сьогодні більше зосередилися на проблемі лінії розмежування і тимчасово окупованих територій в контексті Донецької і Луганської областей. Тому дійсно ще раз дякую за те, що закцентували увагу і на Крим.

А зараз запрошую до слова Анну Дуду, директорку філії організації "Людина в біді" в Україні. І я так розумію, що у нас анонсована демонстрація відео. Будь ласка, пані Анна.

ДУДА А. Дуже дякую. Доброго дня, шановні учасники. Рада, що ви тут присутні, сподіваюся, у вас все добре і ви в доброму здоров'ї.

Отже, в Україні вже восьмий рік триває озброєний конфлікт, який шкодить життям тисяч цивільних громадян. І ми сьогодні зібралися, щоб знову звернути увагу на численні порушення прав людини, як у підконтрольних так і не у підконтрольних територіях, і як ті, хто може хоч якось вплинути на цю ситуацію, ми маємо перед собою такий обов'язок сприяти дотриманню прав людини.

З 2014-го ситуація з правами людини, коли конфлікт на сході розпочався, ситуація покращилася, але все ж таки багато що досі вимагає нашої уваги. І ситуація з пандемією ще більш погіршилась, ситуація в особливості для вразливих категорій населення. Люди заявляють про обмеження свого доступу до охорони здоров'я, соціальних адміністративних послуг, свободи пересування через лінію зіткнення.

Про це вже всі попередні промовці сказали. Але також цей конфлікт вимагає всілякої гуманітарної допомоги, зокрема, забезпечення доступу до води, забезпечення до соціальних послуг. І от люди похилого віку, люди з особливими потребами, з інвалідністю – для них це особливо важливо.

Тому ми закликаємо партнерів, закликаємо місцеву владу, зокрема, в контексті реформи децентралізації, щоби постійно проводилась оцінка потреб людей, що це відображалося у відповідних бюджетах.

І ми закликаємо до того, щоб враховувався гендерний підхід у стратегії, адже жінки, діти, сексуальні меншини – вони зазнають не такого впливу конфлікту, як усі інші, але ще більшого. І от всі, хто беруть роль у прийнятті рішень, – вдаватися до цих інструментів, щоб ураховувати потреби всіх категорій населення.

І от комітет із прав людини разом із консорціумом, разом із Гельсінською групою з прав людини, ведуть цей діалог також і Вільнюська робоча група, також українська конференція, це все спрямоване на те, щоб… наші сьогоднішній рекомендації також могли бути враховані.

Дуже дякую всім партнерам, дуже дякую всім учасникам, що ви весь час працюєте над пріоритетними питаннями, зокрема берете участь у сьогоднішньому заході.

І також хочу вам показати коротеньке відео, підготовлене консорціумом …*(Не чути)*. Будь ласка.

(Перегляд відео)

ГОЛОВУЮЧА. Так, наскільки я розумію, маємо технічну проблему – да?

Важливе відео. Звичайно, хотілося б його дуже побачити, оскільки маємо розуміти і бачити в живу. Я насправді, була в цьому селищі, тому розумію, яка там є ситуація. Підкажіть, будь ласка, з технічних причин не можемо повернутися до відео, так?

Добре. Якщо у нас поновиться зв'язок, я думаю, що можливо наприкінці ми повернемося ще до цього відео і подивимося його до кінця. Тому дякую. Залишаємо поки що це питання актуальним. І рухаємося далі.

Хочу запросити до слова Ігоря Яременка – заступника міністра з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій. І пан Ігор заступник з питань європейської інтеграції.

Пане Ігорю, будь ласка.

ЯРЕМЕНКО І.О. Доброго дня, пані Неллі, шановні колеги, шановні учасники. Дуже приємно мати змогу сьогодні виступити.

Я невпевнений, чи мене видно. Тому що у мене, чесно кажучи, зависла картинка. Але скажіть, чи мене нормально видно?

ГОЛОВУЮЧА. Вас видно і чутно.

ЯРЕМЕНКО І.О. Дякую. Супер. Дякую.

Я спробую вкластися в відведені рамки семи хвилин. Я дуже вдячний зокрема представникам ООН, які сьогодні згадали про Крим. Це дійсно, дуже важливо. І як представник Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій, я звичайно буду говорити про всі окуповані території.

Багато що вже сьогодні прозвучало з проблем на окупованих територіях. Я тезово окреслю тільки самі головні і останні, які існують. Безумовно, не зможу перелічити усі. Ми знаємо про ситуацію з порушенням прав людини на тимчасово окупованих територіях. В нашому міністерстві запроваджений відповідний моніторинг щомісячний. Звичайно, одна з ключових проблем, з якою ми на сьогоднішній день стикаємось, це ситуація з COVID як в Криму так і в Донецькій і в Луганській областях, вона, на жаль, не покращуються. Російські окупаційні влади діють таким чином, наче COVID не існує. І це величезна проблема. Ми вдячні міжнародним організаціям, зокрема тим, хто допомагає нам доставляти гуманітарну допомогу на тимчасово окуповані території.

Я хотів би відзначити у цьому зв'язку, що буквально до кінця цього місяця майже кожен, окрім сьогодні, якщо не помиляюсь, відбуватимуться гуманітарні конвої Міжнародного комітету Червоного Хреста на окуповані території в Донецькій і Луганській областях. Буквально завтра буде конвой окремо в Донецьк, окремо в Луганськ з медичним наповненням, з поставкою гігієнічних засобів, з доставкою продуктових наборів і таке інше.

Звичайно, є проблема, і вона все більше погіршується з перетином КПВВ. Як було вже сказано, на сьогоднішній день не з вини України, на жаль, діє лише два КПВВ в Донецькій і Луганській областях: це "Станиця Луганська", який діє кожен день, і "Новотроїцьке", який діє двічі на тиждень – в понеділок і в п'ятницю.

З нашого боку немає жодних обмежень. Я хочу на цьому наголосити. Кожен день наші КПВВ працюють в нормальному режимі. Однак окупаційна влада обмежує можливості, і таким чином намагається відірвати людей з окупованих територій від вільної частини України.

Ми бачимо останні події, що відбуваються і останні рішення, які приймаються, зокрема ми маємо інформацію про те, що почали застосовувати положення окупаційні влади, згідно з яким людина лише раз на 30 днів має право на перетин КПВВ, тобто таким чином ще більше обмежуються можливості перетину. Поки що це не відобразилось на щоденній статистиці перетинів, яку ми отримуємо кожен день, вона більш-менш в межах того, що відбувалося раніше протягом майже останнього року. Але, тим не менше, дійсно, на порядок менше у порівнянні з 2019 роком, кількість перетинів дійсно зменшилась. Тобто на сьогоднішній день дві тисячі осіб перетинають щоденно в Донецькій і Луганській областях в обидві сторони, і приблизно тисячу – тисячу двісті осіб перетинають КПВВ через адміністративний кордон з Кримом.

У Криму також є обмеження по перетину, і ми їх знаємо, і я хочу підтвердити, що в понеділок відбудеться нарада з цього приводу під головуванням віце-прем'єра, на якій ми також запропонуємо наш підхід, наші пропозиції, яким чином вирішити цю ситуацію.

Єдине, що я хочу одразу ж сказати, ми в міністерстві застосовуємо єдиний загальний підхід до усіх окупованих територій, тому наші пропозиції стосуватимуться в рівній мірі як Донецької і Луганської областей, так і, безумовно, Автономної Республіки Крим та міста Севастополь.

Я би хотів також сказати, що в останній час лунає інформація, що як і на території Криму, в Донецькій і Луганській областях почали окупаційні влади проводити призов до збройних сил, і це є прямим порушенням міжнародного гуманітарного права, і звернути хочу на це увагу наших моніторингів, представників моніторингових місій.

Звичайно, нас дуже непокоїть питання порушення права на майно, зокрема на нерухомість і землю в Криму, і це також є вкрай важливо для нас.

Окремо хочу згадати проблему з водозабезпеченням Криму, вона не покращується, вона погіршується. Ми також відстежуємо ситуацію в цьому зв’язку.

І останнє, напевно, що я так коротко, тезово з того, що ми відслідковуємо, це ситуація, пов'язана із заборгованістю по заробітній платі на тимчасово окупованих територіях Донецької і Луганської областей, яка зростає, і вона вже на сьогоднішній день складає більше мільярда гривень в обох областях разом. І, звичайно, нас дуже непокоїть підвищення тарифів на ЖКГ, яке відбулося буквально 2 місяці тому. І, за нашою інформацією, чергове підвищення тарифів на ЖКГ очікує людей на окупованих територіях влітку.

З того, що я хотів би сказати: чим ми намагаємося підтримати, що ми робимо, як міністерство.

Я одразу хотів би відреагувати, напевно, на ситуацію, про яку згадала представник Верховної Ради з прав людини пані Денісова. Ми в курсі ситуації на Новотроїцькому з ЦНАПом. На жаль, це пов'язано з тим, що з початку року відбуваються зміни, реорганізація ОТГ, і має відбутися призначення нового керівника ВЦА … *(Не чути),* який формує далі штатний розпис ЦНАПу і набирає людей. Це, дійсно, проблема, про яку ми знаємо. Ми нею з політичної точки зору займаємося і намагаємося штовхати. Тут є ще частина, яка стосується місцевих органів влади.

В 20-му році ми спростили порядок в'їзду та виїзду осіб та переміщення через КПВВ, зокрема я говорю про дітей віком до 16 років. І ми врегулювали

на рівні Постанови Кабінету Міністрів гуманітарні підстави для перетину КПВВ та під час обмеження руху.

Ми також спростили процедуру переміщення гуманітарних вантажів. Ми реалізовуємо програму забезпечення тимчасовим житлом, зокрема за цей час було придбано 340 квартир для проживання понад 1100 ВПО. В 21-22-му роках планується забезпечити житлом приблизно 680 сімей з числа ВПО. Це в рамках тієї програми, яку ми підписали разом з німецьким банком KfW, який виділив нам грантову допомогу у вигляді 25 мільйонів євро.

Також я хотів би зазначити, що вперше в минулому році у нас в бюджеті була передбачена бюджетна програма на виплату грошової компенсації постраждалим. Ця програма була розміром 20 мільйонів гривень. І ми виплатили минулого року грошову компенсацію 74 постраждалим.

На цей рік у нас заплановано збільшення як на компенсацію, мова йде про 114 мільйонів, це приблизно 380 осіб отримають компенсацію, – так і ми говоримо про збільшення фінансування програм тимчасового житла до 125 мільйонів гривень, за що ми вдячні, безумовно, народним депутатам, які підтримали ці зміни в бюджеті.

Ми також розпочали минулого року реалізацію проекту – питна вода для міста Маріуполя – разом з нашими французькими партнерами. Ми працюємо над максимальним спрощенням вступу для молоді з тимчасово окупованих територій до закладів вищої освіти. І буквально вчора були ухвалені чергові рішення Кабміну у цьому зв'язку. Був затверджений порядок використання коштів.

Я би хотів згадати коротко про Концепцію економічного розвитку Донецької і Луганської областей, яка є одним із пріоритетів для нашого міністерства на цей рік. Ми також розробляємо проект Закону про державну політику перехідного періоду і плануємо внести. По-перше, ми його, звичайно, опублікували, ми працюємо, безумовно, дуже широко з неурядовими і урядовими організаціями. І плануємо з початку літа вже внести його у Верховну Раду України для розгляду.

Звичайно, не можу не згадати про затвердження Концепції розвитку та популяризації кримськотатарської мови до 2032 року. Це також наша робота. Ми працюємо над розширенням дистанційного надання послуг, зокрема через додаток "Дія". Я хочу згадати про те, що повноцінно запрацювала електронна довідка ВПО в додатку "Дія". Було ухвалення рішення уряду про запуск програми "е-Малятко" також, який дозволить дистанційно спростити реєстрацію народження дітей на тимчасово окупованих територіях. Звичайно, ми працюємо з Пенсійним фондом щодо забезпечення нарахувань усіх соціальних виплат нашим громадянам, які проживають на тимчасово окупованій території. І я не можу не згадати ще про те, що міністерство здійснює на підставі рішень міжвідомчої комісії фінансову підтримку осіб, які знаходяться зараз за гратами, або були звільненні з тимчасового утримання окупаційною владою. І зокрема минулого року у нас було виплат…, 116 осіб отримали допомогу на правову так звану допомогу. Буквально вже цього року, я хочу сказати, що ми виплатили станом на зараз 27 особам, і наступного тижня у нас буде наступне засідання комісії, яке розглядатиме майже 100 заяв на допомогу.

ГОЛОВУЮЧА. Пане Ігорю, я розумію, що ви можете детально розповісти про всю роботу, яка є в міністерстві. Але, на жаль, ми обмежені часом для того, щоб у нас усі мали змогу виступити. Можливо ви завершите фінально, бо до вас ще є тут питання?

ЯРЕМЕНКО І.О. Звичайно.

ГОЛОВУЮЧА. У нас відбувається трансляція на фейсбуці. І відповідно надходять питання. Я прошу всіх учасників також звернути увагу якраз на те, що відбувається у чатах. І от Наталія Кожина просить задати вам питання. Які перспективи оновлення водогонів у Торецьку, Красногорівці, Мар'янці? І що з проектом постачання газу до Красногорівки?

Ми, можливо, можемо взяти паузу і, можливо, розглянути це питання. Але прошу вас завершити.

ЯРЕМЕНКО І.О. Окей. Я тоді, напевно, завершу. Тому що у мене ще величезний перелік того, чим ми займаємося. Але, я розумію, що є ліміти. І так, звичайно, я завершив.

Дякую дуже.

ГОЛОВУЮЧА. Щиро дякую вам за доповідь, за те, що представили ґрунтовну позицію міністерства.

Я запрошую до слова Мустафу Османова – керівного спеціаліста з оцінки Ініціативи REACH в Україні. І також звертаюся до усіх наших спікерів дотримуватися регламенту.

Пане Мустафа, запрошую вас.

ОСМАНОВ М. Дякую, пані Неллі. Вітаю всіх присутніх. І дякую за надану можливість представити деякі результати наших досліджень, які ми проводимо у Донецькій і Луганській областях.

Я маю презентацію. І попросив би дозволити мені поділитися екраном.

ГОЛОС ІЗ ЗАЛУ. Там ще скрін має бути. У вас є?

ОСМАНОВ М. Є. Але у мене пише, що … *(Не чути)*

ГОЛОС ІЗ ЗАЛУ. А зараз? Спробуйте, будь ласка.

ОСМАНОВ М. Зараз є. Дякую.

Отже декілька слів спочатку про ініціативу IMPACT. Це аналітичний центр, який працює в багатьох країн світу, які мають проблеми з конфліктом.

І основною з цілей ініціатив IMPACT є покращення впливу гуманітарних, стабілізаційних та розвиткових програм через кращі дані партнерства і збільшення потенціалу. В рамках консорціуму гуманітарних організацій акциз IMPACT проводить дослідження спрямований на комплексний аналіз гуманітарних потреб населення у Донецькій і Луганській областях, і саме деякі результати цих досліджень я зараз представлю.

В рамках нашого минулорічного мультисекторального дослідження потреб людей, які проживають у 20-кілометровій зоні від лінії зіткнення, ми отримали результати, що майже три чверті опитаних домогосподарств мали щонайменше одну з перелічених вразливостей. Серед них найчастіше зазначалися такі вразливості як літня людина більше 60 років, 48 респондентів взагалі повідомили про це, далі високий показник людей з хронічним захворюванням, які впливають на якість життя, 46 відсотків респондентів та наявність інвалідності 10 відсотків від загальної кількості респондентів. Така висока кількість вразливого населення, що проживає вздовж лінії зіткнення обумовлює необхідність додаткової уваги до потреб, пов'язаних з довкіллям, житлом, продовольчою безпекою, доступу до охорони здоров'я, освіти та правосуддя. Хочу окремо зауважити, що ми розробили інтерактивні таблиці за результатами цього дослідження і там можна подивитися інші показники.

На цій карті показана кількість людей, які постраждали від мінування, у 2020 році, це виділено зеленим, такі інциденти здебільшого відбувалися впродовж лінії зіткнення. На підконтрольній частині областей 56 відсотків домогосподарств повідомили, що вони бачили знаки про наявність мін в їхньому населеному пункті, серед них найбільша частина це знову ж таки домогосподарства з 5-кілометрової сільської зони, там 80 відсотків домогосподарств повідомили про це. В цьому контексті слід зазначити важливість огляду на розташування промислових об'єктів біля лінії зіткнення, бо вони представляють небезпеку техногенного характеру та

можуть значно погіршити наслідки конфлікту взагалі на довкілля, в тому числі на систему водопостачання, а також на здоров'я людей.

Майже чверть – 22 відсотки респондентів повідомили про наявність пошкодження їхнього житла в результаті конфлікту, для шести відсотків з них пошкодження були настільки серйозними, що домогосподарства мусили переїхати в інше житло. В обох показниках виділяється п'ятикілометрова сільська зона.

60 відсотків внутрішньо переміщених осіб проживали в орендованому житлі протягом 2020 року, і 27 відсотків респондентів, майже третина, повідомляли про наявність ризиків того, що вони можуть бути виселеними через неспроможність оплачувати оренду за своє житло.

Тепер стосовно продовольчої безпеки. Домогосподарства, які очолюються жінками, частіше мали низький або межевий показник продовольчого споживання. Це може бути пов'язане з тим, що в цілому населення того регіону переважно… по-перше, воно літнє, і по-друге, більшість літнього населення є жінки, тобто люди, які більше не працюють.

Крім того міські домогосподарства з головою жінкою із значно більшою ймовірністю мають низький або межевий показник продовольчого споживання взимку.

Стосовно доступу до охорони здоров'я. Серед домогосподарств, в яких хоча б один член звертався до установи охорони здоров'я протягом 12 місяців перед проведенням опитування, три чверті респондентів зазначили, що вони мали деякі проблеми при доступі до системи охорони здоров'я.

Крім того, 24 відсотки опитаних домогосподарств повідомили про доступ до послуг, медичних послуг пов'язаних з психічним здоров'ям, що якщо вони його потребуватимуть, і 27 відсотків мають доступ до посттравматичної допомоги, якщо вони її потребуватимуть.

Серед домогосподарств, в яких є діти шкільного віку, а таких в нашому дослідженні було 18 відсотків домогосподарств, частіше мають проблеми з

покупкою усього необхідного дітям шкільного приладдя ті домогосподарства, які знаходяться у 5-кілометровій зоні.

Всього 25 відсотків домогосподарств заявили про наявність проблем з дистанційною освітою під час пандемії. Найвища частка таких респондентів проживає знову ж таки у 5-кілометровій сільській місцевості.

Один з найбільших бар'єрів для доступу до освіти є рівень занепокоєння батьків щодо безпеки дітей по дорозі до школи. Цікаво, що бездомні собаки на дорозі до школи виявилися найчастішою причиною занепокоєння, 15 відсотків в цілому для домогосподарств з дітьми шкільного віку.

Також, крім того, стрільба та обстріли визивали занепокоєння відповідно у 13,7 відсотків респондентів в міських населених пунктах 5-кілометрової зони.

11 відсотків домогосподарств заявили про необхідність юридичної допомоги пов'язаної з видачею документів. Найбільше, 16 відсотків респондентів, повідомляли про це у 20-кілометровій сільській місцевості.

Близько 60 відсотків сільських домогосподарств заявили про відсутність доступу, в тому числі фінансової можливості, оплачувати послуги кримінального і цивільного правосуддя в разі виникнення такої проблеми.

І наостанок декілька показників, пов'язаних з довірою до системи правосуддя. 35 відсотків домогосподарств заявили про відсутність довіри до поліції у їхньому населеному пункті. 30 відсотків респондентів заявили про недовіру до найближчих судів. І тільки 44 відсотки домогосподарств при потребі звернулися б до органів правосуддя, які розташовані в їхньому населеному пункті.

Це, в принципі, все, що я хотів би презентувати. Дякую за увагу. Розумію, що це дуже така вступна експрес-презентація, тому вона дуже обмежена у часі. Але якщо є будь-які питання стосовно дослідження, я

закликаю контактувати з нами, і я поділюсь презентацією. І ще раз нагадаю, що в ній є посилання на інтерактивні таблиці, де є більше показників. Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую вам за доповідь, пане Мустафа, дійсно за представлення результатів дослідження по різним напрямкам, зокрема, з тих гострих проблем, які стоять у сфері захисту прав людини. Дякую.

Запрошую до слова Акбара Назрієва, голову місії HelpAge International в Україні.

НАЗРІЄВ А. Доброго дня усім, шановні колеги, шановні учасники. Ми бачимо, що довготривалий вплив кризи має місце. Люди мають проблеми із доступу до базових послуг, у тому числі до послуг охорони здоров'я.

Ситуація погіршується через проблеми із реформою адміністративного устрою в Україні. Жінки і чоловіки мають ці проблеми із доступом до послуг. Люди досі страждають від обстрілів, від ситуації викликаною тривалим конфліктом, від COVID-19. Багато із тих, хто живе на територіях постраждалих від конфлікту не мають відповідних документів про свій статус інвалідності, відповідно мають проблеми із доступом до послуг. Ми бачимо, що і медичним працівникам і всім іншим важко надавати на місцевому рівні допомогу людям з інвалідністю. І можливості надання цих послуг, гарантованих державою, у цих людей дуже обмежений.

І запровадження належного процесу допомоги всім цим людям може складатися із чотирьох етапів. Ну, по-перше, пріоритет гідності людині, запобігання шкоди, забезпечення підзвітності, соціальна участь і надання можливостей. Отже, ця реформа, з урахуванням принципів захисту, дозволяє усім цим складовим забезпечити для всіх людей належний захист і доступ до послуг охорони здоров'я.

Виклики з якими стикається місцева влада вимагає аналізу і, як показали наші дослідження, 64 відсотки жінок і чоловіків стикалися із проблемами, з доступом до медичних послуг. Наприклад, у місті Щастя

існують проблеми із доступом до лікарів, що спеціалізуються у вузьких медичних напрямках. Ми бачимо потребу мобільних клінік, що забезпечувала б ряд послуг, в тому числі лабораторних для осіб, що не можуть залишити домівок, і також необхідна робота консультацій онлайн. Але також існують труднощі із отриманням ліків за програмою "Доступні ліки", існують проблеми із отриманням електронних рецептів. Ми думаємо, що ведеться недостатньо робота із системою охорони здоров'я щодо забезпечення тієї допомоги, зокрема і в ситуації з COVID-19. Досить значний відсоток можливо без бенефіціарів, не бажає отримати вакцинацію, але з тих, хто бажає, багато хто має проблеми з тим, щоб дістатися до відповідних медичних закладів. Ми також бачимо, що більшість людей мають труднощі з тим, щоб поспілкуватися із сімейним лікарем, до сімейного лікаря буває важко додзвонитися, у нього буває обмежений час.

Ми також бачимо проблеми із доступом до безкоштовних соціальних послуг, ці послуги залежать від фінансових можливостей в тому чи іншому населеному пункті і від фінансових можливостей самої людини, а ці можливості дуже часто обмежені. Так що теж існують труднощі із процесом отримання статусу інвалідності. Бачимо, що люди із ознаками інвалідності мають труднощі через те, що їхня мобільність обмежена або їхні кошти обмежені, вони просто не можуть відвідати відповідні локації і пройти все. Їм ці обов'язкові реабілітаційні та інші послуги все ж таки повинні надаватися.

Також у підсумку ще я хочу сказати, що ми маємо певні рекомендації щодо спрощення доступу до соціальних послуг, ось кроки, які повинні бути виконані. По-перше, окремі пенсійні виплати для тих, хто зареєструвався як ВПО, по-друге, повинна вестися робота із людьми з інвалідністю, їм потрібно доносити інформацію про всі соціальні програми, про можливості отримання послуг, зокрема, для людей в Луганській і Донецькій областях близько до лінії зіткнення. Департамент охорони здоров'я і соціальної політики повинні працювати над тим, щоб визначити потреби людей із функціональними порушеннями і потрібно працювати над тим, щоб усунути бар'єри для

доступу до послуг, і потрібно проводити комунікаційні компанії для людей старшого віку, доносити їм інформацію про їхні права, навіть незважаючи на той статус, який вони офіційно мають. Також потрібно доносити інформацію про вакцинацію, зокрема і через сімейних лікарів. Ну і також потрібно працювати серед населення похилого віку над запобіганням COVID і збереженням свого здоров'я.

ГОЛОВУЮЧА. … людей літнього віку і тим дискримінаційним чинникам, які впливають, в тому числі і через пандемію.

Ще раз нагадую нашим шановним спікерам щодо того, що ми маємо дотримуватися регламенту в межах визначеного часу.

І радо запрошую до слова Олександру Дворецьку – членькиню правління та координаторку адвокаційного напрямку "Восток-SOS".

Будь ласка, Олександра.

Так, у нас багато учасників. Давайте тоді пропустимо, якщо Олександра поки що не на зв'язку.

Я тоді запрошую до слова Віру Ястребову – виконавчу директорку громадської організації "Східна правозахисна група". Пані Віра.

Так, щось наші шановні спікери не дочекалися, мабуть, тієї ситуації. Давайте ми тоді ще повернемося.

Євген Васильєв – координатор програми моніторингу благодійний фонд "Восток-SOS".

ВАСИЛЬЄВ Є.В. Дякую за можливість виступити.

Я б хотів звернути увагу на одну з найсуттєвіших проблем для мешканців населених пунктів поблизу лінії розмежування. Це необґрунтоване обмеження свободи пересування, оскільки воно тягне за собою більшість інших проблем. Обмежуючи виїзд і в'їзд в населені пункти в зоні проведення ООС, мешканці не можуть реалізувати численні

конституційні права і позбавлені доступу до благ, які доступні решті громадянам України.

Слід зазначити, що ця проблема не є новою і виникла з початку конфлікту, але досі продовжує існувати попри наявність встановлених законодавством і наказами військових командувань правил переміщення території проведення операції Об'єднаних сил. Наша організація ще з 2015 року документувала факти таких обмежень і закликала до вирішення цих наявних проблем.

Так у травні 2015 року у населених пунктах Донецької області на блокпостах істотно різнився порядок пропуску. Наприклад, мешканці сіл Павлопіль, Пищевик, Лебединське, Водяне та Комінтерного були зобов'язані отримувати перепустку аби виїхати з населених пунктів, хоч вони вже були звільнені. Водночас у селах Виноградне та Піонерське аналогічна проблема була швидко вирішена, військові отримали список мешканців, які проживають у населених пунктах, а також мешканців Маріуполя, які мали там земельні ділянки, пред'являючи паспорти із зазначенням місця реєстрації, вони вільно перетинали блокпости. В той же час у Луганській області мешканці селища Петрівка і Золотого чотири були вимушені перетини кордон Золоте, яке знаходилося у межах міста, тривалий час це дозволялося лише в офіційні години роботи КПВВ, що строїло труднощі для мешканців працівників шахт, які працювали там цілодобово. На сьогоднішній день ситуація покращилася, але зарано казати, що проблема вирішена.

Наприкінці січня цього року наша моніторингова група вчергове відвідала населені пункти поблизу лінії розмежування: Старий Айдар, Лопаскіно, Трьохізбенка, Попасна, Троїцьке – це в Луганській області. І Опитне, Піски, Гранітне і Лебединське в Донецькій області. Ну і в Старому Айдарі нам люди скаржились на військовослужбовців, які не пропускали автомобілі, переважно це були таксі, через блокпост на в'їзді в село. В Опитному з'ясували, що після останньої ротації, військовослужбовці заборонили місцевим мешканцям користуватися асфальтованою ділянкою

траси, яка дозволяла дістатись Авдіївки. Таким чином єдиними доступним шляхом для них залишалася ґрунтова дорога. А в дощову погоду, навіть в сніг, ґрунтова дорога швидко стає непридатною для пересування особистим транспортом. І зараз ми отримали відповідь від командування ООС. Звісно там було написано, що в цілях безпеки самих громадян вони перекрили цю дорогу і рекомендували використовувати ґрунтову. Представники ЗСУ України обґрунтовують заборону в'їзду на територію населених пунктів, а також виїзду з них, законом України про особливості державної політики із забезпечення, здається, державного суверенітету на тимчасово окупованих територіях Донецької та Луганської областей. А також наказом командувача об'єднаних сил, 26-й здається, від квітня 18-го року. Відповідно до пункту 5… Ну, я не буду вдаватись в подробиці, це можна знайти в наказі.

Також спостереження місцевих мешканців, а також тривалий характер проблеми перекриття в'їзду до населених пунктів і виїзду, вказує на те, що пов'язана вона не з забезпеченням важливих інтересів суспільства і держави під час відсічі збройної агресії Російської Федерації і не з інтенсивністю бойових дій, а з періодичностю ротацій, які відбуваються, ну зараз щопівроку. Тому в результаті ротації настає така проблема. Після кожної ротації військові підрозділи наново обмежують свободу пересування місцевих мешканців, їх родичів. Були випадки, коли забороняли проїзд медичному транспорту, автолавкам, бо це населені пункти, в яких заздалегідь немає магазинів, взагалі нічого немає, тільки будівлі. Тому для них вкрай важливо, щоб до них дісталася автолавка. Тому військовослужбовці вимагають повторно скласти список мешканців та надати підтверджуючі документи мешканців, які там проживають з метою контролю і обмежування пересування між населеними пунктами в Луганській і Донецькій областях.

Ну, вочевидь всі перелічені обмеження застосовується новоприбулими підрозділами за власної ініціативи без відома командувача Об'єднаних сил. Інакше це свідчило б про те, що одночасно з прийняттям рішення про чергову ротацію військового підрозділу, командувач ООС скасовує всі свої

попередні рішення про допуск на територію селища місцевим мешканцям, їх родичам і працівникам медзакладу.

Тому у нас, звісно, є рекомендації. Але, я думаю, що ми надішлемо їх. І я вже надсилав. Їх не так багато. І будемо раді, якщо ця проблема буде вирішена в короткий час бо це вже триває, ну, сьомий рік.

Дякую за увагу і за…

ГОЛОВУЮЧА. Дякую, пане Євгене. Дійсно проблема закритих селищ є надзвичайно важлива. І, коли приїжджаєш туди, то розумієш, що люди фактично позбавлені доступу до будь-чого. Тут можна говорити про окрему проблематику. Але вона є надзвичайно важливою. І дуже часто зі сторони органів державної влади… І в тому числі я чула про нераціональність і потребу оптимізації. І відповідно це не призводить до того. Тому давайте продовжувати разом в боротьбі на фронті того, щоб про закриті селища ми не забували в жодному випадку.

Дякую вам.

І запрошую до слова Дениса Мурзу представника Громадської організації Truth Hounds. Будь ласка.

МУРЗА Д.М. Дякую, пані Неллі, за надане слово.

Вітаю всіх учасників.

Одна зі сфер діяльності Truth Hounds це моніторинг прав людини на прифронтовому Донбасі в умовах пандемії COVID-19.

Зокрема, під час польових моніторингових місій ми фіксуємо стан забезпечення та дотримання прав людини на КПВВ у підконтрольних українському уряду районів. У ході моніторингу були задокументовані системні порушення та недоліки, які стосуються обов'язку держави забезпечувати права людини при перетині лінії розмежування.

Далі у своїй доповіді в принципі наші спостереження будуть перекликатися з тим, що зазначала пані Людмила Денісова на початку нашого круглого столу.

Попри те, що з 28 грудня 2020 року Кабінет Міністрів визначив відповідальним за облаштування, утримання та обслуговування КПВВ та прилеглих до них територій Державне підприємство "Реінтеграція та відновлення", фактично ці обов'язки продовжують виконувати місцеві комунальні підприємства. Це призвело до нечіткого розподілу обов'язків між структурами і їхнього дублювання.

Також на деяких КПВВ відсутні адекватні санітарні умови, зокрема, працюючі сучасні туалети, водопостачання, а також навіси над пішохідними частинами. Так змушені користуватися дерев'яними будками, розташованими на прилеглій до КПВВ території, оскільки сучасні туалети стоять зачинені без підведеної до них води, представники державних органів та служб, що працюють на КПВВ "Золоте". Цими ж будками дерев'яними будуть змушені користуватися люди, що перетинають лінію розмежування, коли пропуск через КПВВ буде розблоковано.

Недостатня кількість медперсоналу, неналежний стан модульного приміщення та відсутність стабільного підключення до мережі інтернет на КПВВ "Станиця Луганська" не дозволяє швидко здійснювати безкоштовне державне тестування на COVID-19. Щоб перетнути лінію розмежування на підконтрольну територію і не проходити 14-денну самоізоляцію або обсервацію, потрібно мати негативний тест на COVID-19. Однак частина людей на КПВВ не мають фінансової можливості зробити тест у лабораторії приватної клініки, а місця для обсервації в Луганській області немає.

Це призводить до того, що люди чекають у черзі на безкоштовне державне тестування по 8 годин. При цьому у них немає змоги дотримуватися соціальної дистанції, а гарантії, що їм встигнуть зробити тест у цей день, також немає.

Далі, багато людей, які перетинають КПВВ, все ще зіштовхуються з проблемою встановлення застосунку "Вдома". Це особливо стосується представників економічно вразливих груп, пенсіонери зазнають додаткових витрат грошей, часу, або взагалі позбавляються можливості перетнути лінію розмежування. І звичайно, на деяких моделях телефонів установити застосунок просто неможливо. Відтак люди позбавлені можливості пройти самоізоляцію в обраному ними місці, натомість змушені направлятися у визначене державою місце або повертатися на непідконтрольну територію.

Місця обсервації в свою чергу далеко не завжди відповідають санітарним та протиепідеміологічним стандартам. Наприклад, під час моніторингового візиту в селище Гостре, в єдине місце обсервації в Донецькій області, в кімнатах, виділених під обсервацію, ми зафіксували те, що там немає окремого душу та туалету, власне, у цих кімнатах.

На території КПВВ "Новотроїцьке" та поруч із ним зростає кількість безпритульних тварин. Це збільшує ризик розповсюдження сказу та становить загрозу для життя і здоров'я людей, які перетинають лінію розмежування.

Виходячи з цього, ми з партнерами підготували наступні рекомендації, які потребують, на нашу думку, негайного реагування.

Перше, пришвидшити передачу обов'язків по обслуговуванню КПВВ і прилеглих територій державному підприємству "Реінтеграція та відновлення" та забезпечити його належне фінансування.

Забезпечити всі КПВВ водопостачанням, питною водою, місцями для сидіння в зонах очікування та працюючими туалетами. Робота сучасних туалетів з підводом до них води в першу чергу слід забезпечити на КПВВ "Золоте".

Забезпечити здійснення безкоштовного державного тестування на COVID-19 на КПВВ "Станиця Луганська", яке б дійсно враховувало кількість людей, які щоденно перетинають цей контрольний пункт.

Забезпечити в Луганській області хоча б один пункт обсервації з відповідними санітарними та побутовими умовами, а саме: роздільні санвузли, утеплення, кондиціонування, також харчування.

Облаштувати окремими туалетами та душами кімнати обсервації у Курахівському протитуберкульозному санаторії у селищі Гостре Донецької області. Чітко визначити дні для забору матеріалу в обсервантів для тестування на COVID-19.

Встановити на КПВВ "Щастя" та "Золоте" навіси над пішохідними частинами.

Забезпечити для людей, що очікують на перетині лінії розмежування, а також для представників державних органів та служб, що працюють на КПВВ, модульні комплекси із, роблю наголос, працюючою системою обігріву в зимовий період і системою кондиціонування відповідно в літній.

Також забезпечити гуманний процес стерилізації та щеплення безпритульних тварин на ПКВВ "Новотроїцьке".

І також забезпечити всі контрольні пункти стабільним інтернет-доступом через Wi-Fi, щоб люди мали можливість встановити мобільний додаток "Вдома", особливо з огляду на поганий мобільний зв'язок на деяких КПВВ. Тож наша команда вважає ці рекомендації найбільш актуальними на сьогодні.

І також я дякую пану Дмитру Лубінцю за те, що на початку заходу він озвучив актуальну ситуацію щодо просування змін до законодавства, про відміну накладання адміністративних штрафів для тих громадян України, які вирішують їхати або повертатися з тимчасово окупованої території України через кордон з Російською Федерацією. Дуже важливо, якомога швидше впровадити ці зміни на користь людей.

У підсумку зазначу, що держава, неурядові та міжнародні організації постійно працюють над тим, аби покращувати ситуацію з перетином лінії розмежування. І нам все ще є над чим об'єднувати зусилля, аби робити це ефективніше та якісніше.

Я дякую вам. І сподіваюсь, наші рекомендації будуть корисними вам у вашій непростій роботі.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую, Денисе, за доповідь. І дякую, дійсно, за ті дуже предметні і конкретні рекомендації, які ви надали. Ми теж візьмемо в роботу.

А зараз запрошую до слова Віктора Філатова – аналітика громадської організації "Правозахисна група "Січ".

Будь ласка. Мікрофон увімкніть, будь ласка.

ФІЛАТОВ В. Доброго дня. Дякую вам за увагу. Дякую за надане слово.

І якщо можна, я включу? Так само у мене є презентація. І сьогодні ми хотіли би поговорити здебільшого про питання. Ну доволі багато говорили про проблеми. Ми хотіли їх більш узагальнити. Це те, що по суті ті матеріали, які ми отримали в наслідок ну так само моніторингових візитів в населені пункти на лінії зіткнення. І хотілося б це все представити сьогодні. І поговорити про проблемні питання правового становища населених пунктів.

Тобто ми поглянули на цю проблему, ну все ж таки не через призму тих окремих питань, а через призму взагалі, що ж саме призводить до таких от проблемних аспектів.

Ну, перш за все ми почнемо з того, що дійсно забезпечення національної безпеки воно вимагає… певно держава стоїть сьогодні перед певним таким питанням, що нам спочатку забезпечувати конституційні права або ж нам необхідно забезпечувати національну безпеку?

Ну, дійсно, необхідно забезпечити перш за все національну безпеку. І тоді в нас певні обмеження ми, ну, розуміємо, що вони будуть допускатися, тобто будуть відповідні питання, які необхідно буде вирішувати в рамках діяльності держави. Але, ми можемо сказати, що навіть з приводу цього є, ну, позиція Конституційного Суду з приводу цього, який говорить про те, що

навіть вжиття різного роду заходів в рамках національної безпеки необхідно все ж таки збалансувати інтереси суспільства і держави. І це якраз і покладає на державу додаткові обов'язки щодо забезпечення різного роду потреб у цих населених пунктах, які знаходяться на лінії розмежування. Тобто ми можемо говорити так, що ця позиція Конституційного Суду вона навіть корелюється з відповідним Міжнародним пактом про економічні, соціальні та культурні права. Ну, який, до речі, є одним з основоположних актів в рамках перехідного правосуддя. І цей документ нам говорить про те, що саме головне, незалежно там від того, яка ситуація є, це забезпечення права людини на достатній рівень життя. І це по суті в нас, ну, якщо більш-менш так тлумачити, то передбачає одяг, харчування, належні умови проживання, поліпшення умов життя, і так далі, різного роду послуги.

І по суті можна тоді так сказати, що якась, ну, нехтування цими всіма питаннями дав обмеження цього права. Воно виникає з достатньо різних причин. І от сьогодні ми хотіли би достатньо коротко представити самі проблеми, які існують, які ми розуміємо, що вони є. І представити, ну, певні шляхи вирішення.

Ну, якщо говорити про проблемні питання, то перш за все це недостатня визначеність правового становища населених пунктів. Ми вважаємо, що у цьому і полягають ключові проблеми, тому що немає якогось спеціального статусу, окрім того, що це статус визначений в переліку Кабінету Міністрів, ну, де цей населений пункт належить до таких пунктів, які розміщені на лінії розмежування. Необхідна більш поглиблена така індивідуалізація правового становища цих населених пунктів, і про це ми ще зазначимо в рекомендаціях.

Це неналежна розпорядча структура. Ми говоримо про розподіл повноважень між місцевою владою, військово-цивільними адміністраціями, доволі вони є як би більш сконцентрованими на такому рівні самих адміністрацій. Це вимагає достатньо такого складного неузгодженого

порядку прийняття рішень. А іноді це вимагає, ну, такі прийняття рішень вимагають дуже такої оперативності.

Це обмеженість та недоступність окремих прав. Ну, ми припускаємо, що є певні конституційні такі питання, які не можуть бути обмежені, є обмеження, але ми говоримо зараз про те, що це не доступність або обмеженість, це те, що може виникати якраз внаслідок недосконалості оцієї розпорядчої структури.

Ну, і неоднакові стандарти державного управління. Тут так само є певні об'єктивні і суб'єктивні причини. Тобто якщо взяти, скажімо там, складну ситуацію, то це буде об'єктивна причина, ну, військову – да? Якщо це якесь недоопрацювання, бездіяльність органів влади, то це вже дійсно не зовсім об'єктивна причина – да?

З іншого боку ми можемо до числа проблем віднести відсутність таких особливих державних гарантій. Вони сьогодні прописані, по суті. Але вони недостатньо, знову ж таки, прив'язані саме до становища і проблем цих населених пунктів, вони більш такі загальні, іноді навіть декларативні, абстрактні.

Є проблема з відсутністю спеціальних механізмів правовідновлювальних, правозахисних, ну, скажімо там, те, що стосується особливих механізмів якогось прискорення розслідування військових злочинів, які відбуваються, злочинів по відношенню до цивільного населення в цих населених пунктах на лінії розмежування.

Ну, звісно, це і недостатній рівень бюджетно-фінансового забезпечення, що призводить якраз до проблем, пов'язаних з реалізацією відповідних прав, тобто з неможливістю реалізувати ці права в певних обставинах.

Ну, і вразливість до окремих загроз гібридної війни, перш за все, це знову ж таки можливі певні недоопрацювання, наприклад, відсутність там, на цих територіях, доступу до українських засобів масової інформації і так далі. І ми, по суті, вважаємо, що більш зручно ці проблеми – для того, щоб їх у

подальшому вирішувати – поєднати в 3 основні групи. Тобто це є організаційні проблеми, це те, що стосується управлінської складової, недостатність, така недосконалість форм і методів реалізації такої державної політики в умовах перехідного періоду.

Це є правові проблеми. Да, звісно це недостатня формалізованість якраз цього правового становища і, по суті, іноді це є і певні суперечливості в законодавстві. І фінансові, да, це все, що пов'язано з неналежними механізмами фінансування окремих програм, не залучення фінансів і так далі.

І тому, якщо говорити про шляхи вирішення, ми можемо їх умовно так само поділити на 3 основні категорії. Тобто це організаційні, запровадження якихось структурних змін, скажімо, там як пропозиція, з якої ми вже формували цю пропозицію, зверталися. Створення, скажімо, в структурі тих самих військових цивільних адміністрацій відповідних управлінь розвитку, департаментів розвитку. Їх можна назвати по-різному, але вони будуть забезпечувати саме, сконцентровані саме на цьому аспекті діяльності, тобто на розвитку цих територій.

Це, по суті, оновлення влади, реалізація повноцінно виборчого процесу, що дасть можливість завершити і оновити владу. Тому що іноді навіть можна так припустити, що деякі питання, вони місцевою владою, яка сформована там ще до 2014 року, вони можуть навмисно затягуватися, щоб поглибити цей соціальний конфлікт.

Це повноцінна реалізація реформ із децентралізації влади, яка так само надає достатньо нові такі можливості для цих населених пунктів.

І індивідуалізація. Якщо ми візьмемо на рівні, скажімо, самих структур самих цих населених пунктів. Із правової точки зору вважаємо за необхідне перш за все розробку відповідних стратегій, що буде стосуватися розвитку саме цих територій.

Знову ж таки є достатньо актуальним усунення різного роду суперечливостей і прогалин у законодавстві, які якраз і дозволяють тут іноді

неконституційно обмежувати оці права, які існують. І імплементація норм міжнародних гуманітарного права, стандартів, у принципі, напрямків перехідного правосуддя. Це те, що, по суті, сьогодні в законодавстві є достатньо актуальним.

Ну фінансові вони як правило усі пов'язані з додатковим фінансуванням. Причому законодавець нам не забороняє, скажімо, застосувати якісь грантові кошти. І про це сьогодні говорили. І лише можна тоді сказати так, що необхідно якось, ну, більш активізувати цей процес, щоб він був спрямований саме на ці території.

І тоді останнє, ну, якщо можна так сказати, що очікування, які результати є? То це забезпечення трьох основних складових. Перш за все належний контроль цих територій. Це стосується не просто контролю якогось там примусу державного, це стосується якраз можливість на певному етапі щось корегувати на рівні управлінських структур. Це стабільність. Знову ж таки це є передумови для того, щоб забезпечити саме головну мету це забезпечити розвиток. Тому що якби там не було і якби не тривав цей збройних конфлікт ми все одно розуміємо, що необхідно забезпечувати розвиток цих територій.

Дякую. Це от такі наші результати дослідження.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую. Дійсно ми говоримо інколи про конкретні проблеми. А тут вже такий рівень систематизації, узагальнення тих базових напрямків за якими ми йдемо. Дякую, пане Вікторе, вам за доповідь.

І запрошую до слова Євгена Капліна керівника гуманітарної місії "Проліска".

Євгене, ви з нами? У нас просто дуже багато учасників зараз знаходиться в Zoom. І тут є підписи…

Євген поки що не з'явився. Давайте тоді рухатися далі.

Запрошую до слова Кадієвського Олександра адвоката, координатора громадської приймальні УГСПЛ в місті Краматорськ. Будь ласка.

КАДІЄВСЬКИЙ О.С. Дякую за надане слово.

Доброго дня, шановні колеги, учасники.

Я буду намагатися швидко, щоб укластися в таймінг. Тим паче ми вдвох з колегою, нам буде виділено окремий час.

Ми торкнемося Закону України "Про соціальні послуги", який прийнятий у 19-му році і введений в дію 1 січня 20-го року. Що безпосередньо для людей, які проживають на лінії зіткнення, і… Ну тобто як цей закон виконується для них, саме для осіб, які проживають в саме так званих "сірих" зонах. Для них цей доступ обмежений, саме до цих соціальних послуг, які цим законом виділені, відокремлені.

Тобто можемо сказати, що …*(Не чути)*

ГОЛОВУЮЧА. На жаль, у нас відімкнувся Олександр. Мабуть, щось вибило зі зв'язком.

КАДІЄВСЬКИЙ О.С. Ми вибачаємось, ми ще на іншому екрані, ми разом просто… Буду продовжувати.

Тобто різні соціальні послуги, надання саме соціальних послуг і доступ до них, наприклад, в місті Майорську та, наприклад, в місті Ірпінь Київської області. Тобто доступ різний, в деяких випадках це зовсім по-різному люди мають до цього доступ.

І це об'єктивно, можна сказати, що це об'єктивно у зв'язку з тим, що держава не може цього забезпечити в повному обсязі із-за збройної агресії.

Але при цьому держава мусить і виконувати свої позитивні зобов'язання саме перед громадянами. Наприклад, от ОТГ, громади, які знаходяться на лінії зіткнення, не можуть в повному обсязі використати і забезпечити гарантовані державою саме доступ до цих соціальних послуг.

Тому ми безпосередньо маємо казати, можливо, про розробку, наприклад, компенсаторного механізму саме для цих людей. Ми пропонуємо

розглянути, наприклад, такі варіанти, як додаткові виплати особам, які проживають в цих "сірих" зонах, додаткові виплати, можливо, для людей, які надають такі послуги в "сірих" зонах.

Я думаю, більш детальніше, я передам слово своєму колезі Олександру Ворошкову.

Дуже дякую всім за увагу. І зараз Олександр, будь ласка.

ВОРОШКОВ О. Доброго дня, всі колеги.

Дуже радий всіх бачити, чути. Дякую за можливість виступити.

Так от що я хочу продовжити, що дуже важливо. Тобто для того, щоб все це впроваджувалось, дуже багато колеги казали про проблеми. І треба вже, прийшов, мабуть, час сказати, що ми не можемо забезпечити рівний доступ і достатньо всі ці послуги.

В більшості районів "сірої" зони 5-20 кілометрів неможливо забезпечити всім нормальне водо-, газо-, електропостачання, доступ до медичних, освітніх та соціальних послуг. Люди, які там працюють, скаржаться, що неможливо знайти людей, які б ці надавали, бо одну і ту ж зарплату – погодьтеся – людині, яка буде працювати десь у селі фельдшером у Хмельницькій області або, наприклад, у Верхньоторецькому, половина якого знаходиться на неконтрольованій території – так? Дуже складно працювати і там, і там. Люди, які працюють там, наприклад, кажуть, от чого військові, вони отримують додаткове забезпечення і "атошні" так звані, і так далі, і тому подібне, а ми, які також саме ризикуємо життям, бо тут живемо, проживаємо і працюємо, ми не маємо за це ніякої можливості, ніякої компенсації?

От ми хотіли б сказати, що мабуть давно вже прийшов час розробити спеціальні законодавчі якісь механізми – це або закон, або постанову про статус місцевого населення, яке проживає у "сірій" зоні, про статуси цих всіх державних фахівців, фахівців органів місцевого самоврядування, які там працюють, щоб вони мали якісь можливості надбавки отримувати, щоб люди

получали якусь достойну компенсацію, якусь страховку, якісь можливості додаткового медичного обслуговування, щоб діти, які там проживають, могли компенсувати, щоб пенсіонери, які там проживають, мали якусь компенсацію і так далі, і так далі, і так далі.

Це дуже важливо, і це буде дуже практично. Треба об'єднувати ці всі проблеми і розробляти такий законодавчий механізм.

Дуже дякую за можливість сказати.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую, пане Олександре, що дійсно озвучили дуже конкретну проблематику, зокрема те, що стосується населення, яке проживає безпосередньо, умовно кажучи, на лінії зіткнення. І одне з маленьких, точкових питань, яке на комітеті було вирішено щодо звільнення їх оплати від військового збору, але ми розуміємо, що це має бути дійсно комплексні законопроекти, і більш, скажімо так, системний захист людей, які проживають саме на лінії розмежування.

Ще раз дякую вам за доповідь.

І запрошую до слова Валентину Кумеду – експертку Громадської організації "Український інститут з прав людини". Будь ласка, пані Валентина.

КУМЕДА В. Дякую, пані Неллі. Всім доброго дня.

На додаток до порушених на цьому круглому столі питань, я б хотіла звернути увагу також на право власності у дуже вузькому, але важливому аспекті.

Баланс між національними інтересами, інтересами захисту територіальної цілісності та правами людини має дотримуватись за будь-яких умов, навіть таких складних, як збройний конфлікт, і право власності не є винятком. В тому числі це стосується тих ситуацій, коли військовим необхідно зайняти приватне житло для проживання чи досягнення інших військових цілей. Тобто з одного боку солдат, який захищає територіальну

цілісність України, без сумніву, має проживати в більш-менш нормальних умовах, комфортних умовах, наскільки це взагалі можливо за обставин збройного конфлікту, і держава має забезпечити йому такі умови, передаючи службові приміщення або надаючи дозвіл на зайняття приватного житла.

Але з іншого боку, відповідно до міжнародних норм, практики Європейського суду з прав людини, це не означає, що право цивільних на власність в таких ситуаціях повністю нівелюється. У разі поселення військовослужбовців у приватне житло держава має передбачати певний порядок та механізми компенсації за втручання у право цивільним. Це може бути грошова компенсація, а також можуть бути розглянуті і інші альтернативні види відшкодування. Тобто втручання саме по собі з боку держави в таких ситуаціях є вимушеним, але і люди в цих ситуаціях зіштовхуються з новими викликами і їм також необхідно шукати нове житло, ресурси для проживання.

І наша організація вже тривалий час вивчає питання компенсації за використання військовими службовцями приватного майна в межах Програми ООН із відновлення та розбудови миру, і ми виявили низку проблем в цьому аспекті.

По-перше, не дивлячись на те, що збройний конфлікт розпочався в 2014 році, нормативне врегулювання в питанні забезпечення військових службовців житлом в зоні конфлікту відбулось лише у 2018 році. Зокрема, було затверджено відповідну інструкцію. Відповідно до положень цієї інструкції військовослужбовці мають право займати приватне житло на договірних підставах на платній основі. Але хочу відразу зазначити, що ця інструкція не стосується тих питань щодо використання будівель як фортифікаційних споруд.

Але все-таки залишилась проблема і неврегульоване питання використання житла військовими до 2018 року. Є загальні положення Цивільного кодексу, які передбачають обов'язок держави відшкодовувати шкоду, заподіяну рішеннями, дією чи бездіяльністю державних органів,

незалежно від їх вини. Але через відсутність підзаконних нормативних актів, що врегульовують порядок відшкодування такої шкоди, наразі процес відшкодування у позасудовому порядку є проблематичним, якщо не сказати неможливим.

Стала судова практика щодо відшкодування шкоди або стягнення компенсації за користування військовими майном цивільних також відсутня. Як результат, і це підтвердилось під час поїздок наших експертів у Донецьку та Луганську області та особистого спілкування з представниками військово-цивільних адміністрацій, також громадянами, – з 2014 року існує далеко не одна ситуація, коли військові займали приміщення приватне, приватне житло для проживання, облаштування медичних пунктів чи виконання інших завдань. Але будь-які договори чи інші документи про використання майна, вони не складалися. І це, безумовно, наразі складає і ускладнює процес захисту свого права громадянами та отримання певної компенсації.

Додатковою проблемою є також оплата комунальних послуг. Зокрема військові під час перебування у приміщеннях, безумовно, користувалися цими послугами, водопостачанням, газом, електрикою, але рахунки не оплачувалися і рахунки надходили до власників відповідного майна. І в разі їх несплати на них зачастую застосовувались санкції. І таким чином наразі є великі заборгованості у певних громадян по оплаті комунальних послуг за послуги, якими вони фактично не користувалися.

Ще однією проблемою є те, що громадяни також не мають доступу до земельних ділянок, які перебувають в їх власності, а які використовуються у військових цілях. І відповідно вони не можуть вирощувати врожай, годувати свою сім'ю та отримувати певні прибутки. У нас є Постанова Кабінету Міністрів 767. Є нові законодавчі ініціативи. Але вони спрямовані на порядок компенсації за зруйноване або пошкоджене майно. Але знову ж таки, вони не врегульовують озвученою мною проблеми.

Тому наостанок хочу наголосити, що проблема компенсації за використання військовими приватного майна цивільних, дійсно, існує і

потребує вирішення на законодавчому рівні, так само як і всі інші виклики, які сьогодні обговорювались.

Дякую за увагу.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую, пані Валентина, вам за доповідь.

Дійсно, відновлення майнових прав вході збройного конфлікту – це одне зі стратегічних завдань, в тому числі і в аспекті перехідного правосуддя, і воно потребує і законодавчого регулювання і Кабміну, і відповідно погодження зі Збройними Силами, які дійсно використовували це майно.

Дякую ще раз вам за доповідь.

Шановні учасники і учасниці, ми вичерпали список основних доповідей. У нас мало за часом бути обговорення, але враховуючи те, що ми заслухали ряд професійних доповідей по різним напрямкам, і зокрема з розкриттям окремих проблем і презентацій, тому ми трохи не вклалися в таймінг і працюємо вже дві години. Про те, якщо у когось є ще непереборне бажання висловитися на хвилину щодо актуальної проблематики, то я готова надати це слово.

Будь ласка, чи є бажаючі? Можна чи підняти руку, я побачу на чотирьох сторінках. Так, поки що не бачу, чесно кажучи.

Так, Ігор Сосонський, будь ласка, прошу вас.

СОСОНСЬКИЙ І.В. Доброго дня. Дякую за надане слово.

Ігор Сосонський – головний експерт з питань адвокації громадської організації "Проліска". Ну так вийшло, що керівник, голова організації не зміг, я так розумію, підключитися, приєднатися до цієї дискусії, тому що він зараз знаходиться у відрядженні в Луганській та Донецькій областях, тобто в полях працює.

Я б хотів коротко, дуже-дуже коротко наголосити на проблемі, яка зараз дуже гостро стоїть, яка склалася дуже гостро, проблема, з якою зіткнулися як наші представники нашої організації так і стикаються

представники інших громадських організацій та благодійних фондів. Це відсутність, будемо так казати, доступу до екстреної медичної допомоги у віддалених населених пунктах поблизу лінії розмежування та у так званих закритих населених пунктах. Наразі існує проблема, дуже гостра проблема, з розповсюдженням саме COVID-19 у закритих населених пунктах і наші представники, представники нашої організації працюють зараз в таких населених пунктах. Ми намагаємося максимально надати якусь допомогу, але виникають такі випадки, що люди, які заражені на COVID-19, які мають симптоматику, вимушені самостійно виїжджати з цих населених пунктів або орендувати автомобіль, бо карети швидкої допомоги туди, на жаль, не доїжджають. Відмови приїзду карет швидкої допомоги в цій населені пункти звісно зрозумілі, це питання безпеки. Але виникає таке гостре питання, чому на сьомому році війни ми досі не вирішили це, ми досі не змогли вирішити цю проблему. Я б хотів так сказати, можливо це питання підняте, можливо виділити якісь кошти на придбання спецтранспорту для швидких, я не знаю, броньовані швидкі, можливо якось дуже тісно співпрацювати з військовими для того, щоб евакуювати цих людей, які мають симптоми COVID-19. Тому що ця проблема дуже гостра, і закриті населені пункти будуть страждати і люди в цих населених пунктах будуть помирати, на жаль.

Тому дякую, що дали можливість якось сказати, висловити позицію і підняти питання щодо цієї проблеми. Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую, пане Ігорю, за те, що наголосили на цій проблематиці.

Дійсно, ми пам'ятаємо, що ця проблема зараз у зв'язку з пандемією, вона ще більше актуалізувалася до закритих населених пунктів, але також пам'ятаємо ще й про проблему надання медичної допомоги саме й на КПВВ, коли вони працювали у повноцінному режимі, а так само доступ до медичної допомоги для тих людей, які постійно перетинають лінію розмежування. Я пам'ятаю, що з МОЗом ми детально теж цю історію обговорювали. І тоді я зі

своєї сторони ще перекомунікую якраз що стосується вирішення цієї проблематики.

Дякую вам за те, що наголосили на цій проблемі.

Так, чи є у нас ще бажаючі озвучити важливу проблематику, яку, можливо, ми не зачепили? Я, чесно, не бачу більше бажаючих.

Дійсно, я дякую вам усім, людям, які працюють у полях, люди, які займаються дослідженнями для того, щоб ми бачили на державному рівні узагальнення цієї ситуації, що стала для нас базою і є для нас базою для подальшої законотворчої роботи і також координації нашої діяльності з виконавчими органами державної влади.

Дійсно, було повідомлення від пані Олени Семьоркіної щодо того, що був озвучений ряд рекомендації, ряд рекомендацій не був озвучений у зв'язку з браком часу. І там є, власне, електронні адреси, на які ви можете надіслати ті рекомендації, які є актуальними, бо я дуже хочу, щоб ми на загубили жодної, бо дійсно ряд з них мають прикладний характер, ряд з них стануть полем для нашої подальшої законодавчої роботи. Тому зі своєї сторони на комітеті обов'язково озвучували ті конкретні рекомендації, які були відповідні. І я думаю, що ми зробимо колективні від членів комітету запити і звернення до органів державної влади, якщо це потребує їхнього реагування.

Тому я дякую усім за змістовні доповіді. Продовжуємо комунікувати. І тримати боротьбу щодо тих викликів, які постають перед нами у сфері прав людини.

І бажаю на сам кінець, пандемія, на жаль, не вщухає, бажаю усім здоров'я. І до наступних зустрічей. Дякую усім за участь. До побачення.